

วิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย

An Analysis into the Political Economy of Thailand

นฤมล อนุสนธิ์พัฒน์¹ และธีรพงศ์ ไชยมังคละ²

Nalaumon Anusonphat¹ and Teerapong Chaimungkla²

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำหลักสูตรการพัฒนารัฐบาลและสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครศรีอยุธยา

² อาจารย์ประจำหลักสูตรการบริหารและการพัฒนารัฐบาล คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏจันทรเกษม

E-mail: analaumon@aru.ac.th, theerapong.c@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอการวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางการเมืองของไทย ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ สังเคราะห์เอกสารทุติยภูมิ มุ่งวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงบูรณาการภายใต้แนวคิดทางสังคมวิทยาที่มีความสัมพันธ์กันใน 8 ด้าน คือ 1) เศรษฐศาสตร์การเมืองจากอดีตสู่อนาคต 2) ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้ง 4) บทบาทของเศรษฐศาสตร์การเมืองในศาสตร์ของการศึกษาด้านอื่นๆ 5) เศรษฐศาสตร์การเมือง: การพัฒนานโยบายสาธารณะเชิงบูรณาการ 6) เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตภาคการเกษตร 7) เศรษฐศาสตร์การเมืองของระบบสวัสดิการ และ 8) เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ ซึ่งหลักที่สำคัญในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวทฤษฎี และมิติที่พลต่อการศึกษาศาสตร์นี้ คือ 1) แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำเพื่อให้เกิดทักษะและประสิทธิภาพการผลิต 2) แนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเพื่อกำหนดให้ผู้ผลิตได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบ จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตให้ต่ำ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ดีขึ้น ซึ่งเศรษฐศาสตร์การเมืองของประเทศไทยจะก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางด้วยการยกระดับเทคโนโลยีให้มีความสำคัญกับวัฒนธรรม และพัฒนาเครือข่าย

คำสำคัญ: การวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ทางการเมือง เศรษฐศาสตร์ทางการเมืองของไทย

Abstract

This article aimed at presenting the analysing into the concept of the political economy in Thailand. The qualitative research was used to synthesize the secondary documents. The focus was on the analysis of integrated political economy through sociological concepts in 8 aspects including 1) the political economy in Thailand from past to future, 2) the implementation of political economy policy, 3) the political economy in Thailand under conflicting situations, 4) roles of the political economy in other subs-fields, 5) the development of integrated public policy through political economy, 6) the political economy on the agricultural produce, 7) the political economy of the welfare system, and 8) the Buddhist political economy. The analysis into the capitalist political economy is based on the concept related to the division of labor, the skill and production efficiency, 2) the concept related to the comparative advantages thus helping reduce the production cost and being able to compete in the market. If the political economy of Thailand is to overcome the trap and go beyond the level of moderate income, the technology must be upgraded, the culture must be a focal point, and the network must be developed.

Keywords: Analysis into the economics, Political economy, Political economy of Thailand

บทนำ

การสร้างความมั่นคงให้กับประเทศชาติและประชาชนขึ้นอยู่กับการผลิตและประสิทธิภาพในการผลิต ซึ่งขึ้นอยู่กับความสามารถของแต่ละประเทศในการใช้และพัฒนาแรงจูงใจ เพื่อให้คนทำงานให้เกิดผลิตผลมากขึ้น รวมถึงการพัฒนาเทคโนโลยีและทรัพยากรที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการแข่งขันกันในตลาดการค้าเสรีทั้งในประเทศและระหว่างประเทศ หลักที่สำคัญในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองแนวทุนนิยม และมีอิทธิพลต่อการศึกษาเศรษฐศาสตร์ คือ 1) แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำเพื่อให้เกิดทักษะและประสิทธิภาพการผลิต 2) แนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเพื่อนำให้ผู้ผลิตได้เปรียบการได้เปรียบของผู้ผลิตเชิงเปรียบเทียบ จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตให้ต่ำ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ดีขึ้น ความคิดดังกล่าวได้พัฒนาเป็นทฤษฎีว่าด้วย การขยายตัวทางการตลาด การสะสมทุน และการค้าเสรีระหว่างประเทศในเวลาต่อมา (ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร, 2557, หน้า 229-230)

นักเศรษฐศาสตร์ถูกสอนว่าไม่ควรจะยุ่งกับนักการเมือง การตัดสินใจเป็นเรื่องของนักการเมืองที่จะต้องทำหน้าที่ในฐานะผู้ที่ได้รับมอบอำนาจจากประชาชนให้มีหน้าที่ในการตัดสินใจ โดยที่นักเศรษฐศาสตร์มีสถานภาพเป็นผู้เชี่ยวชาญที่ไม่ได้รับอำนาจหน้าที่ให้ทำเช่นนั้น ส่วนการตัดสินใจของนักการเมืองนั้นมีความหมายต่อไปอีกว่า การตัดสินใจดังกล่าวก็ควรจะเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ เพราะในที่สุดนักการเมืองได้รับการเลือกมาจากประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ นักการเมืองจึงจะต้องนึกถึงผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อใช้ประกอบในการตัดสินใจ ซึ่งถ้าหากเป็นเช่นนั้นนักเศรษฐศาสตร์ก็ไม่จำเป็นต้องห่วงใยการทำหน้าที่ของนักการเมือง เพราะการคำนึงถึงผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่อยู่แล้ว ถึงแม้จะใช้คำที่ต่างกันของนักเศรษฐศาสตร์ที่เรียกว่าสวัสดิการของสังคมสูงสุดนั้น ก็น่าจะมีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าผลประโยชน์สูงสุดของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ ทั้งหมดนี้เป็นความจริงเมื่อวิเคราะห์จากหลักการที่เกื้อหนุนกัน แต่ทุกอย่างในโลกนี้ไม่ได้เป็นไปตามตรรกะโดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจิตและพฤติกรรมของมนุษย์ ปัญหาจริง ๆ มิใช่เกิดจากการที่มนุษย์ไม่มีตรรกะหรือวิถีคิดที่เป็นระบบ แต่ในความเป็นจริงมีปัจจัยมากมายที่เกี่ยวข้อง ที่เราไม่อาจเข้าใจหรือทราบได้ทั้งหมด นอกจากนั้นความสัมพันธ์ของปัจจัยต่างๆ ก็อาจจะไม่เป็นไปตามตรรกะตามที่มนุษย์คิด และที่สำคัญที่สุดซึ่งอาจจะไม่เป็นประเด็นท้ายที่สุดก็คือ ความจำกัดในความเข้าใจหรือสมองของมนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันและไม่สามารถสร้างแบบจำลองที่เป็นต้นแบบ มาอธิบายการตัดสินใจของมนุษย์ได้อย่างดีที่สุด ก็อาจจะนำเอาปัจจัยที่สำคัญบางตัวมาประกอบการพิจารณา เป็นต้นว่าผลประโยชน์ส่วนตัวและพวกพ้องของผู้ที่ตัดสินใจ ผลประโยชน์เฉพาะหน้าเมื่อเปรียบเทียบกับผลประโยชน์ในระยะยาวของผู้ที่ตัดสินใจ หรือผลประโยชน์ทางการเมืองของผู้ที่ตัดสินใจเทียบกับผลประโยชน์อื่นๆ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้อาจจะปัจจัยที่สำคัญแต่ก็คงไม่สามารถครอบคลุมปัจจัยทุกปัจจัยที่เข้ามาอยู่ในความคิดคำนึงของนักการเมืองที่นำมาใช้ในการตัดสินใจในเรื่องต่างๆ แต่ละเรื่อง (อภิชัย พันธเสน, 2560, หน้า 17)

เศรษฐศาสตร์การเมืองของประเทศไทยจะก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางด้วยการยกระดับเทคโนโลยี เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าเทคโนโลยีดีขึ้น ผลิตภาพการผลิตจะสูงขึ้น รายได้ก็จะสูงขึ้น และความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้นตามมา นี่คือการสัมพันธ์เชิงเหตุและผลที่เสถียรมากในทางเศรษฐศาสตร์ ภาครัฐจึงพยายามสนับสนุนการลงทุนทางเทคโนโลยีมาโดยตลอด ทั้งอุดหนุนการลงทุนและออกนโยบายสร้างแรงจูงใจให้ต่างชาติมาลงทุน การดำเนินนโยบายเช่นนี้ประสบความสำเร็จในระดับหนึ่ง แต่เมื่อเศรษฐกิจเริ่มไม่เติบโตเหมือนที่คาดไว้ นักเศรษฐศาสตร์และผู้กำหนดนโยบายจำนวนหนึ่งก็ยังคงเชื่อแบบเดิมว่า การลงทุนทางด้านเทคโนโลยีเป็นแนวทางที่ถูกต้อง เพียงแต่เศรษฐกิจยังไม่เติบโตเท่าที่ควร เนื่องจากยังลงทุนด้านเทคโนโลยีไม่มากพอ จึงต้องหาทางส่งเสริมการลงทุนเพิ่มขึ้นอีก แบบนี้ไปเรื่อยๆ แต่สิ่งที่เศรษฐศาสตร์การเมืองจะบอกก็คือ ต้องถอยกลับมาตั้งคำถามก่อนว่า ถ้าประเทศไทยยังก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางไม่ได้ทั้งที่พยายามลงทุนทางเทคโนโลยีมามากและนานพอสมควรแล้ว มันเป็นเพราะอะไรกันแน่ เราจะเห็นประเทศที่มีรายได้ขั้นสูงได้จริงหรือ ภายใต้สังคมแบบที่เอื้อพวกพ้อง การเคารพกฎหมายแบบไทยๆ หรือการเมืองที่ตรวจสอบได้ยาก ปัญหาที่แท้จริงอาจไม่ได้อยู่ที่มูลค่าการลงทุนทางเทคโนโลยี แต่อยู่ที่การปรับรูปแบบการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีให้เหมาะสมกับบริบทแบบไทยๆ และสอดคล้องกับจิตของสังคมไทยเพื่อการเติบโตต่างหากที่สำคัญ พูดย่ออีกแบบ คือ เศรษฐศาสตร์การเมืองจะตั้งคำถามว่า ภายใต้บริบททางสังคม การเมือง และวัฒนธรรมแบบที่เป็นอยู่ ประเทศไทยจะสามารถเป็นประเทศที่มี

รายได้ขั้นสูงได้โดยวิธีใด นักเศรษฐศาสตร์กระแสหลักจะนำเสนอ First Best Policy แต่นักเศรษฐศาสตร์การเมืองต้องมอง Second Best Policy ให้ออก (สมคิด พุทธิศรี และ กาวรรณ ธนเลิศสมบูรณ์, 2562)

แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมีส่วนช่วยทำให้สังคมไทยตระหนักว่ามีการเอาเปรียบ และความแตกต่างอย่างมาก ในรายได้และทรัพย์สินในประเทศไทย และประเทศไทยทั้งประเทศก็ถูกเอาเปรียบโดยประเทศมหาอำนาจ สำนักคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมีส่วนช่วยทำให้ผู้คนมองปรากฏการณ์ในสังคมเป็นระบบ เป็นโครงสร้าง ทั้งทรัพยากร เทคโนโลยี และระบบเศรษฐกิจ โครงสร้างทางสังคม คือ ชนชั้น และความสัมพันธ์ระหว่างชนชั้น รัฐและวัฒนธรรม ประกอบรวมกันเป็นระบบสังคมเศรษฐกิจ ไม่แยกเรื่องเศรษฐกิจออกมาจากสังคม การเมือง และวัฒนธรรม และศึกษาอย่างเป็นประวัติศาสตร์ สังคมเศรษฐกิจที่เป็นมา ที่จะ เป็นไปและควรจะเป็นไปอีกประการหนึ่ง ให้ความสำคัญกับผู้คนธรรมดา มีจินตนาการถึงและเชื่อมั่นว่าจะมีสังคมไทยอนาคตที่ ผู้คนต่างๆ ไปจะมีชีวิตที่ดีสมบูรณ์ได้แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นกระแสความคิดที่มีอิทธิพลและเป็นส่วนหนึ่งของอุดมการณ์ ของขบวนการทางสังคมในประเทศไทย โดยเฉพาะขบวนการภาคประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน และองค์กรในท้องถิ่นและ ภูมิภาค (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2556, หน้า 18)

ปัจจุบันมีความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมทางสังคม ภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมือง ในยุคปัจจุบันอาจมีคน กลุ่มหนึ่งที่ไม่จำเป็นต้องใช้ชีวิตตามเงื่อนไขข้างต้นนี้ และจะยังมี “ชีวิตที่ดี” และคงสถานภาพทางสังคมที่เป็นอมตะอยู่เสมอ ความ เหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางสังคมนั้นมีอยู่จริง และมีรากฐานฝังลึกมาจากระบบเศรษฐกิจและการเมืองในไทย อาจ จำเป็นต้องสร้างความเสมอภาคและการเห็นค่าความเป็นมนุษย์ที่เท่ากัน คือ ความสำคัญพื้นฐานที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงต่างๆ ในสังคม เมื่อเงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองมีผลกับความสัมพันธ์ของคนในสังคม การเติบโตของทุนนิยมเสรีสมัยใหม่ การ เติบโตของทุนนิยมเสรีกำลังครอบงำ การจ้างแรงงานด้วยค่าแรงขั้นต่ำ เกิดกลุ่มแรงงานข้ามชาติ และผู้ใช้แรงงานที่ไม่ได้รับการ ค้ำคอง เห็นได้ชัดว่า “การควบคุม” ในสังคมประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมใหม่นี้ปล้นชิงความเป็นมนุษย์ไป ทำให้มนุษย์มีชีวิตเพียง มิติเดียว และผลิตซ้ำว่าทรมานความเหลื่อมล้ำอย่างไม่มีที่สิ้นสุด เกิดภาวะถูกแยกขาดจากสังคม การชูดรีดต่อชีวิต สภาพสังคมที่ อันตรายเช่นนี้ยังส่งผลให้คนรุ่นใหม่มีอารมณ์ที่รุนแรงมากต่อความล้มเหลว อาจไม่ได้คิดว่าต้องสำเร็จตลอดเวลา แต่มีการตระหนัก ถึงโลกแห่งความเป็นจริงมากขึ้นว่าเขาจะต้องล้มเหลวด้วย (ษัษฐรัมย์ ธรรมบุษดี, 2562)

เศรษฐศาสตร์การเมือง คือ หนึ่งในสาขาวิชาที่มีบทบาทในการนำเสนอประเด็นปัญหาของชนชั้นแรงงานมาอย่างยาวนาน โดยจะสังเกตได้ว่าองค์ความรู้ที่นำมาสอนในหลักสูตรเศรษฐศาสตร์การเมืองของมหาวิทยาลัยต่างๆนั้นไม่ได้มุ่งผลิตเนื้อหาเพื่อ ส่งเสริมผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจตามแนวคิดอรรถประโยชน์นิยม องค์ความรู้ทางเศรษฐศาสตร์การเมืองนำเสนอปัญหาของระบบ ทุนนิยมในปัจจุบันอย่างตรงไปตรงมาเพื่อตั้งคำถามต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐ โดยเน้นการสร้างข้อ ถกเถียงสำคัญ เช่น ข้อถกเถียงเกี่ยวกับปัญหาของการกระจายรายได้ข้อถกเถียงถึงแนวทางในการหาทางออกจากวิกฤตการณ์ทาง เศรษฐกิจในระบบทุนนิยม ข้อถกเถียงเกี่ยวกับประเด็นความเหลื่อมล้ำและปัญหาความยากจน ตลอดจนข้อถกเถียงเกี่ยวกับ แนวทางในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์การเมือง เช่น ทฤษฎีมาร์กซิสม์ ทฤษฎีนีโอมาร์กซิสม์ ทฤษฎีของเคนส์ ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์สถาบัน รวมถึงการศึกษามิติเชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจ จึงมีคุณูปการในการนำมาอธิบาย ปรากฏการณ์ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรมภายใต้บริบทโลกสมัยใหม่ที่ซับซ้อนและกำลังเปลี่ยนไป ขณะที่เครื่องมือ ในการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองประกอบไปด้วย 4 มิติ ได้แก่ มิติของการวิเคราะห์แบบองค์รวม มิติในเชิงประวัติศาสตร์ มิติในเชิงความขัดแย้ง และมิติด้านการวิพากษ์ ซึ่งเครื่องมือเหล่านี้ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อสร้าง กระบวนการวิเคราะห์ที่ครอบคลุมและ รอบด้านเพื่ออธิบายรากฐานของปัญหาและวิกฤตการณ์ วิธีวิเคราะห์ดังกล่าวนอกจากจะถูกสร้างขึ้นเพื่อวิพากษ์กระบวนการที่ครอบงำและยึด ครองพื้นที่และวิธีการอธิบายโลกที่เน้นรูปแบบเดียว กระทั่งผลิตซ้ำความคิดเกี่ยวกับหลักของประสิทธิภาพที่ลอยอยู่บนฐานคิดทาง ทฤษฎี แต่ไม่ได้มองมาที่ข้อเท็จจริงนั้นคือสภาพปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นจากกระบวนการพัฒนานำมาสู่ความไม่เท่าเทียมใน สังคม การผลิตชุดคุณค่าที่ขัดแย้งกับสภาพความเป็นจริง ดังนั้นวิธีวิทยาที่มุ่งนำเสนอปัญหาของตัวระบบทำให้เศรษฐศาสตร์ การเมืองเป็นศาสตร์กระแสรอง ที่มุ่งวิพากษ์ศาสตร์กระแสหลัก เพื่อเรียกร้องให้เกิดการตั้งคำถามต่อความคิดความเชื่อที่ยึดครอง พื้นที่ทางความคิดและพื้นที่ทางสังคมมาอย่างยาวนาน รวมถึงมีเป้าหมาย คือ การผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเพื่อออกแบบ

ระบบเศรษฐกิจที่เป็นธรรม ได้ดูลยภาพและครอบคลุมมิติอื่นๆ มากขึ้น เศรษฐศาสตร์การเมืองชี้ให้เห็นว่าการวิเคราะห์แบบองค์รวมและการศึกษาในทุกมิติมีส่วนช่วยในการสร้างความเข้าใจและนำไปสู่การพัฒนากระบวนการคิดเชิงวิพากษ์อย่างมีประสิทธิภาพอันเป็นรากฐานสำคัญของการเรียนเศรษฐศาสตร์การเมืองเพื่อเข้าใจโลกและเพื่อเปลี่ยนแปลงโลก (นุชประภา โมกข์ศาสตร์, 2561, หน้า 204-205)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนสนใจวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย โดยวิเคราะห์ถึงกระบวนการ แนวคิด ทฤษฎี เจาะลึกในหลากหลายมิติ รูปแบบ ปัจจัย ผลกระทบทั้งในด้านของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และอาจรวมไปถึงระบบความคิดความเชื่อของคนในสังคมด้วย ภายใต้กรอบคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองและแนวการวิเคราะห์ภายใต้แนวคิดทางสังคมวิทยา ซึ่งบทความนี้จำแนกการนำเสนอออกเป็น 8 ส่วน ได้แก่ 1) เศรษฐศาสตร์การเมืองจากอดีตสู่อนาคต 2) ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองของการนำนโยบายไปปฏิบัติ 3) เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้ง 4) บทบาทของเศรษฐศาสตร์การเมืองในศาสตร์ของการศึกษาด้านอื่นๆ 5) เศรษฐศาสตร์การเมือง : การพัฒนานโยบายสาธารณะเชิงบูรณาการ 6) เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตภาคการเกษตร 7) เศรษฐศาสตร์การเมืองของระบบสวัสดิการ และ 8) เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อวิเคราะห์แนวคิดเศรษฐศาสตร์ทางการเมืองของไทยและแนวโน้มของศาสตร์ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองในอนาคต

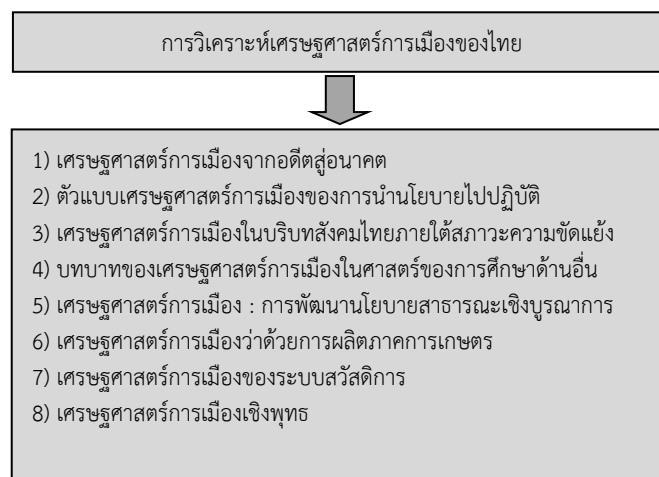
ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาในครั้งนี้ผู้ศึกษาใช้วิธีการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) โดยใช้ข้อมูลทุติยภูมิ ตำรา วารสาร ฐานข้อมูลออนไลน์ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย

ประโยชน์ที่จะได้รับการวิจัย

1. ได้ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย
2. สามารถนำข้อมูลเกี่ยวกับการเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย ไปการวางแผนหรือกำหนดนโยบายหรือแก้ไขปัญหา เศรษฐกิจและการเมืองของไทย ตลอดจนพัฒนาศาสตร์ด้านเศรษฐศาสตร์การเมืองของประเทศไทย

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research)

สำหรับการกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือวิธีวิทยา (Methodology) ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร โดยการทบทวนแนวคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการ เงื่อนไขในหลากหลายมิติ รูปแบบ ปัจจัย ผลกระทบทั้งในด้านของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม และอาจรวมไปถึงระบบความคิดความเชื่อของคนในสังคม เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย
2. แนวความคิดของนักการศึกษา นักวิชาการ เจ้าของทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย
3. แนวความคิดเกี่ยวกับความขัดแย้งทางการเมืองหรือแนวคิดการเมืองที่เกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย
4. แนวความคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ
5. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย
6. แนวคิดเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์การเมืองและวัฒนธรรมของไทย
7. เศรษฐศาสตร์การเมืองจากอดีตสู่อนาคต
8. ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองของการนำนโยบายไปปฏิบัติ
9. เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้ง
10. บทบาทของเศรษฐศาสตร์การเมืองในศาสตร์ของการศึกษาด้านอื่นๆ
11. เศรษฐศาสตร์การเมือง: การพัฒนานโยบายสาธารณะเชิงบูรณาการ
12. เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตภาคการเกษตร
13. เศรษฐศาสตร์การเมืองของระบบสวัสดิการ
14. เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ

ผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองของไทย มีดังนี้

1. เศรษฐศาสตร์การเมืองจากอดีตสู่อนาคต

แนวคิดและผลงานของสำนัก เศรษฐศาสตร์การเมืองในเมืองไทย ณ จุดนี้ไปสู่อนาคต เส้นทางของ แนวความคิดของสำนักนี้หรือวิชาที่น่าจะเกิดขึ้นและอาจช่วยผลักดันให้เกิดขึ้น มีอย่างน้อย 4 ประการ คือ

1.1 เน้นความสนใจวัฒนธรรมให้มากขึ้น เศรษฐศาสตร์การเมืองปัจจุบัน เน้นที่เศรษฐกิจ ชนชั้นและรัฐ ควรสนใจเรื่องวัฒนธรรม ซึ่งรวมทั้งความเชื่อ ศาสนาและศิลปะ บทบาทของวัฒนธรรมต่อระบบการเมืองและ เศรษฐกิจ ในโลกสมัยใหม่ เมื่อคนเราเจริญขึ้น พ้นจากเพียงเรื่องทำมาหากิน เราจะสนใจมากขึ้น เรื่องคุณค่า ความหมาย ศักดิ์ศรี และความเป็นมนุษย์ จากเศรษฐศาสตร์ซึ่งเป็นเรื่องวัตถุอย่างมากไปสู่เรื่องนามธรรม อีกทั้งวัฒนธรรม เป็นวงเขตที่ไม่ต้องใช้อำนาจ เป็นเรื่องการจูงใจ สัมผัสใจ และประทับใจ วัฒนธรรมของเศรษฐศาสตร์การเมืองจะต่างจากการวัฒนธรรมแบบเดิม คือ วัฒนธรรมโดยสัมพันธ์กับการเมืองและการผลิต ไม่ใช่วัฒนธรรมที่เป็นแต่เรื่องสวยงาม แยกออกจากสังคม แต่ขณะเดียวกันวัฒนธรรมเน้นมีโลกอุดมคติเป็นศักยภาพ ซึ่งเป็นแรงผลักดันต่อผู้คน โดยเฉพาะเยาวชน สังคมมนุษย์ที่มีวัฒนธรรมต่างกัน เศรษฐศาสตร์การเมือง ควรเน้นความสำคัญของวัฒนธรรม ไม่ใช่มีกฎ เศรษฐศาสตร์เพียงอย่างเดียว เศรษฐศาสตร์การเมืองเพิ่มเติมจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลักโดยให้ความสำคัญมากขึ้นกับเรื่องของอำนาจ ขณะเดียวกันก็ควรให้ความสำคัญกับระบบคุณค่าหรือวัฒนธรรมด้วย จึงจะเข้าใจสังคม เศรษฐกิจ แต่ละแห่งได้ดี ก็ควรจะเข้าใจสังคมนั้นในมิติวัฒนธรรมที่แตกต่าง

1.2 ให้ความสนใจโครงสร้างส่วนล่างสุดในการก่อรูปสังคมเศรษฐกิจ (Socioeconomic Formation) คือธรรมชาติแวดล้อม นิเวศวิทยา (Ecology) สภาพภูมิศาสตร์และทรัพยากร หลังยุคอุตสาหกรรมมนุษย์คิดแต่จะทำต่อธรรมชาติ แต่ธรรมชาติรวมถึงพืชและสัตว์ที่อยู่แวดล้อมก็เปลี่ยนแปลงไปมาก เกิดปัญหาโลกร้อน ป่าถูกทำลาย เรื่องนี้เศรษฐศาสตร์การเมือง

ต้องสนใจ มีพื้นที่ให้ธรรมชาติแวดล้อมทั้งที่เป็นวัตถุและชีวิต ถึงที่สุดแล้ว มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ แนวคิดสีเขียว (Green) น่าจะได้รับการพิจารณามากขึ้นในทางเศรษฐศาสตร์การเมือง สังคมเศรษฐกิจนอกจากจะถูกกำกับโดย วัฒนธรรมแล้วยังดำรงอยู่ในสภาพแวดล้อมหนึ่ง คือภูมิศาสตร์และทรัพยากร ด้วย วิชาเศรษฐศาสตร์การเมืองในเมืองไทยจะต้องคิดถึงสภาพแวดล้อม ธรรมชาติและภูมิศาสตร์ของไทย

1.3 ให้ความสนใจระบบแบบเครือข่าย (Network) สังคมสมัยใหม่หลังการปฏิวัติอุตสาหกรรมมองครจะมีแนวโน้มเป็นระบบราชการ (Bureaucracy) คือแบ่งงานกันทำอย่างเป็นระบบ แล้วประสานงานเหล่านั้นภายใต้ลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชาส่วนกลาง การเมืองควรสนใจองค์กรแนวนอนให้มากขึ้น เช่น การจัดองค์กรตามแนวคิด อนาธิปไตยนิยม (Anarchism) ชุมชน สมาคม หัถกร สหกรณ์ ฯลฯ การบริหาร แบบเครือข่าย หรือที่ศาสตราจารย์นายแพทย์วิจารณ์ พานิช เรียกว่า “เคอร์ดิค” เน้นอุดมการณ์ ขวัญ และความมุ่งมั่นร่วมกัน แต่การจัดองค์กรแบบยืดหยุ่น กระจายอำนาจ ใช้ความสมัครใจของแต่ละบุคคลหรือแต่ละส่วนที่มาร่วมยังคงมีความเป็นอิสระ และบางกิจกรรมก็มีลักษณะเป็นการรวมการ จัดการเฉพาะกิจ เมืองานลู่ลวง องค์กรกลางจะสลายตัวด้วยตัวเอง

1.4 มโนภาพ (Concept) บางมโนภาพของเศรษฐศาสตร์การเมือง อาจต้องปรับปรุง โดยมโนภาพรัฐ (State) มโนภาพชนชั้น (Class) แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมือง ในอดีต มองการครอบงำและการขูดรีดเฉพาะทางชนชั้น เป็นการมองในแง่เศรษฐกิจมากเกินไป ควรมองการกดขี่ขูดรีดในมิติอื่นด้วย เช่น เพศ อายุ เชื้อชาติ ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา และบ้านเกิดเมืองนอน (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, 2556, หน้า 18-21)

2. ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองนั้น มีประโยชน์ ต่อการพัฒนานโยบายการศึกษาของประเทศไทย ดังนี้

2.1 ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองนี้จะช่วยเสริมนโยบายการศึกษาของไทย โดยเพิ่มการพิจารณาถึงปัจจัยภายในนอกประเทศ ได้แก่ ปัจจัยด้านผู้กระทำการ และโครงสร้างระหว่างประเทศ ปัจจัยภายนอกประเทศนี้ไม่ได้มีผลโดยตรงทันทีต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ แต่จะมีผลโดยผ่านสื่อกลางที่เกิดจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยภายในและภายนอกประเทศ

2.2 กระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติตามตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นกระบวนการทางการเมือง โดยพื้นฐานมิใช่เป็นเพียงกระบวนการเทคนิคตาม ตัวแบบการจัดการที่เน้นเรื่องทรัพยากรในการบริหารจัดการตามตัวแบบตามเหตุผล ตัวแบบการพัฒนาองค์กร และตัวแบบกระบวนการของระบบราชการ

2.3 ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองให้ความสำคัญต่อการกำหนดของโครงสร้างทางเศรษฐกิจการเมืองและวัฒนธรรมในการนำนโยบายไปปฏิบัติ พิจารณาความสำเร็จของนโยบายกำหนดเงื่อนไขของการดำเนินนโยบาย

2.4 ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองบนรากฐานประวัติศาสตร์จะช่วยให้เข้าใจการนำนโยบายไปปฏิบัติ และสิ่งที่เกิดขึ้นในปัจจุบันอย่างเป็นกระบวนการเนื่องจากตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมือง

2.5 ตัวแบบการนำนโยบายไปปฏิบัติของนโยบายการศึกษาของไทย โดยทั่วไปมักให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์บนรากฐานของปัจเจกชน ทำให้มีแนวโน้มที่จะวิเคราะห์บทบาทของผู้นำหรือบทบาทของกลุ่มจากรากฐานของพฤติกรรมของปัจเจกชน ตัวแบบเศรษฐศาสตร์การเมืองให้ความสำคัญต่อการวิเคราะห์แบบองค์รวมที่ตั้งอยู่บนฐานมโนทัศน์แบบกลุ่มที่มีพฤติกรรมเฉพาะของตัวเอง ซึ่งไม่อาจลดทอนเป็นเรื่องปัจเจกชนได้ดังนั้นจึงมีการเสริมการพัฒนานโยบายศึกษาในประเทศไทย

3. เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้ง

เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทย มีปัญหาความขัดแย้งที่เกิดจากสาเหตุ จุดมุ่งหมายไม่ตรงกัน ค่านิยมแตกต่างกัน การแสดงความคิดเห็นที่ต่างกัน การชิงดีชิงเด่นกัน การแบ่งพรรคแบ่งพวกในหน่วยงานและองค์กรต่างๆ มีการต่อสู้และขัดขวางการกระทำของอีกฝ่าย เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนบุคคลมากกว่าส่วนรวม การแบ่งชนชั้นในสังคม ความไม่เท่าเทียมกันในสังคม ข้าราชการใช้อำนาจในทางที่ไม่ถูกต้อง เอื้อประโยชน์พวกพ้อง สถานะครอบครัวรายได้แตกต่างกัน ความไม่เข้าใจกัน ขาดความสามัคคี นักการเมืองแต่ละฝ่ายขัดแย้งผลประโยชน์กัน ไม่ยอมรับฟังความคิดเห็นของอีกฝ่าย การแสวงหาผลประโยชน์ของนักการเมือง การทุจริต คอร์รัปชัน ความต้องการที่ตรงกันข้ามกันในขณะหนึ่ง ความขาดแคลนทรัพยากรที่ถูกกำหนดโดยสังคม เห็นความสำคัญของวัตถุนิยมและเงินตราอันเป็นผลมาจากแนวคิดทุนนิยม ความขัดแย้งส่วนบุคคลมีเรื่องทะเลาะกันมาก่อน

รับรู้ข่าวสารที่ผิด รับฟังข้อมูลด้านเดียว ยิ่งพัฒนายิ่งทำให้สังคมแตกแยก ช่องว่างระหว่างรายได้ของคนจนกับคนรวยเพิ่มมากขึ้น รวยกระจุก จนกระจาย ผลกระทบที่เกิดความขัดแย้ง ได้แก่ ความสับสนุ่นวายไม่มีระเบียบในสังคม ขาดความสามัคคีในหมู่คณะ เกิดความล่าช้าในการพัฒนาด้านต่างๆ ประชาชนไม่สนใจในการทำงานร่วมกัน มีความตึงเครียดในการทำงาน มีการแบ่งชนชั้น เกิดความรุนแรงในสังคม ประสิทธิภาพในการบริหารจัดการลดลง การชุมนุมประท้วงอาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บและเสียชีวิตได้ ปัญหาความขัดแย้งระหว่างกลุ่มอาจขยายวงกว้างเป็นความขัดแย้งของคนส่วนใหญ่ในสังคมได้ผลกระทบทางด้านจิตใจ หดหู่ วิตกกังวล เด็กและเยาวชนนำไปเป็นแบบอย่างที่ไม่ดี และนำไปปฏิบัติเหมือนที่ผู้ใหญ่กระทำนำไปสู่การปฏิบัติของชนชั้นล่างทางสังคม (ณัฐดนัย แก้วโพนงาม, 2562, หน้า 75-76)

4. บทบาทของเศรษฐศาสตร์การเมืองในศาสตร์ของการศึกษาด้านอื่นๆ

4.1 บทบาทของเศรษฐศาสตร์การเมืองกับทฤษฎีสถาบัน ในแนวคิดของเศรษฐศาสตร์มักจะพบคำว่าปัจจัยที่ไม่ใช่เศรษฐกิจอยู่เสมอ เกี่ยวพันกับสังคมการเมือง เป็นต้น ถึงแม้ว่าปัจจัยเหล่านี้จะมีความสัมพันธ์กับเศรษฐกิจและมีผลกระทบโดยตรงหรือทางอ้อม นักเศรษฐศาสตร์มักจะกล่าวเรื่องเหล่านี้ไม่อยู่ในขอบเขตการพิจารณาของ มีแนวโน้มบางอย่างเกิดขึ้นเพื่อที่จะแก้ไขจุดอ่อนบางประการในการวิเคราะห์โลกเศรษฐกิจที่เป็นจริง เศรษฐศาสตร์สถาบันมีบทบาทอย่างแคบๆ เท่านั้นในวงการต่างๆ สถาบันไม่มีความสำคัญแต่อย่างใดเลยในการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศ

4.2 การศึกษาเศรษฐศาสตร์การเมืองกับการวิเคราะห์ชุมชน เศรษฐศาสตร์การเมืองตั้งอยู่บนรากฐานของหลักการ 4 ข้อด้วยกัน คือ 1) เศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นเรื่องเกี่ยวกับโครงสร้าง 2) เศรษฐศาสตร์การเมืองมองว่ารูปแบบความสำคัญระหว่างกลุ่มสังคมมีหลายอย่างแต่ที่สำคัญที่สุดคือรูปแบบของความขัดแย้ง 3) สังคมทุกสังคมจะมีความขัดแย้งในระบบซึ่งก่อให้เกิดพลังได้ 4) ในการวิเคราะห์เศรษฐศาสตร์การเมืองยืนหยัดในหลักการสำคัญที่เรียกกันว่าจะต้องทำการวิพากษ์สิ่งที่ดำรงอยู่

4.3 เศรษฐศาสตร์การเมืองสำนักวัฒนธรรมชุมชน สำนักวัฒนธรรมชุมชนเป็นสำนักเศรษฐศาสตร์การเมือง แนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยวัฒนธรรมชุมชนเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่เติบโตในวงวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในวงวิชาการและการเคลื่อนไหวทางสังคม วัฒนธรรมไทยกับการพัฒนาชนบทโดยอุดมการณ์และหลักการของแนวคิดวัฒนธรรมชุมชน 1) ชุมชนมีวัฒนธรรมของตนเองอยู่แล้วมี 2) ชุมชนมีสถานะเป็นสถาบันหนึ่งที่ดำรงอยู่อย่างต่อเนื่องในประวัติศาสตร์ 3) ชุมชนมีระบบเศรษฐกิจระบบหนึ่งของตัวเองมีครอบครัวและชุมชนเป็นหน่วยการผลิต 4) ทางด้านสังคมการเมืองชาวบ้านมีความสัมพันธ์กันผ่านระบบเครือญาติมีการปกครอง และการจัดการความสงบเรียบร้อย 5) ชุมชนกับสังคมภายนอกชุมชนมีได้ตั้งอยู่อย่างโดดเดี่ยวมีการเชื่อมโยงแลกเปลี่ยนกับชุมชนอื่นในท้องถิ่นเดียวกันในลักษณะเครือข่าย 6) ชุมชนมีทางเลือกการพัฒนาตามแนวความคิดวัฒนธรรมชุมชน

5. เศรษฐศาสตร์การเมือง: การพัฒนานโยบายสาธารณะเชิงบูรณาการ

แนวความคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองหรือแนวนโยบายสาธารณะและเศรษฐศาสตร์การเมืองแบบยุคหลังสมัยใหม่ นำมาเป็นหลักในการวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ร่วมกันที่ได้จากการบูรณาการในการปฏิบัติงานด้านการวิจัยและการบริการวิชาการ เพื่อสนับสนุนการสร้างนโยบายสาธารณะของภาคประชาสังคม ซึ่งประกอบด้วย การทำงานร่วมกับภาคประชาชน ผู้นำองค์กร เครือข่ายของประชาชนและชุมชน จนนำไปสู่ประเด็นสาธารณะ ทั้งเชิงพื้นที่และเชิงประเด็นด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภายใต้การเปลี่ยนแปลงตามบริบทของท้องถิ่นจากปัจจัยต่างๆ เช่น การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และ สิ่งแวดล้อม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ได้แสดงถึงปัญหาสาธารณะและความต้องการร่วมกันของประชาชน อันเป็นพื้นฐานสำคัญของกระบวนการพัฒนานโยบายสาธารณะ และการพัฒนาระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม นอกจากนี้ แนวทางในการแก้ไขปัญหาแล้ว การศึกษานี้ถือเป็นอีกมิติหนึ่งสำหรับเสนอทิศทางการพัฒนาประเด็นนโยบาย สาธารณะและรูปแบบของกระบวนการนโยบายสาธารณะ การวิเคราะห์ตามแนวคิดเชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง เพื่อเติมเต็มนอกเหนือไปจากเศรษฐศาสตร์กระแสหลัก โดยหลักคิดเชิงเศรษฐศาสตร์การเมืองได้เน้นถึงการมีส่วนร่วมจากภาคประชาชน ดังเช่น ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบ เพราะส่งผลต่อสภาพชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชนและท้องถิ่นและเชื่อมโยงสู่กระบวนการนโยบายสาธารณะดังนี้ 1) เศรษฐศาสตร์การเมืองมีความเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันแทบทุกด้าน เช่น เศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ศาสนา การศึกษา เป็นต้น

2) กระบวนการสร้างนโยบายสาธารณะแบบมีส่วนร่วม เป็นไปตามกระบวนการกำหนดนโยบายสาธารณะอย่างมีประสิทธิภาพ
3) การนำแนวคิดปรัชญาหลังนวยุคมาปรับใช้ด้วยการยอมรับและฟังความคิดเห็นของผู้อื่นเพื่อสร้างเครือข่ายการเสริมสร้างประชาสังคมและการแก้ไขปัญหาต่างๆ 4) การบูรณาการองค์ความรู้ สามารถนำการจัดการเกี่ยวกับการพัฒนาองค์การสู่องค์กรปกครองท้องถิ่นที่ต้องเป็นไปอย่างทั่วถึงและเกิดประสิทธิภาพ (รัชฎากร วินิจกุล, 2557, หน้า 205)

6. เศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการผลิตภาคการเกษตร

การศึกษาเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมชานนาตามแนวเศรษฐศาสตร์ศีลธรรม พบว่าชานนาที่มีความซับซ้อนของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อม ภายใต้การศึกษาโดยใช้วิธีศึกษาเชิงสหวิทยาการที่ประกอบด้วยศาสตร์หลายด้าน ร่วมกับการศึกษาเชิงประวัติศาสตร์ที่เน้นพลวัตของการเปลี่ยนแปลง และความสัมพันธ์ระหว่างชานนากับรัฐ ที่สะท้อนให้เห็นความเปลี่ยนแปลงของชานนาในปัจจุบัน ชานนาไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต คือ ชานนาส่วนใหญ่เป็นชานนารายได้ปานกลาง คนที่จนหรือเกือบจนเป็นเพียงส่วนน้อยในชนบทไทย ชานนามีพฤติกรรมที่ก้าวล้ำไปมากกว่า คือ การหลุดพ้นจากความยากจน สามารถหาเลี้ยงชีพได้อย่างหลากหลาย จนนำมาสู่ความเหลื่อมล้ำแบบใหม่ในชุมชน ภายใต้การอาศัยความช่วยเหลือด้านทรัพยากรและงบประมาณบางอย่างจากรัฐ ซึ่งสะท้อนให้เห็นภาพชนบทไทยที่กลายเป็นสังคมการเมืองผ่านการมีบทบาทที่มีการเชื่อมต่อกับรัฐ และทุนของชานนาอีกด้วย ชานนาที่ไม่ได้อิงอยู่กับกรอบของวัฒนธรรมชุมชน หากแต่พวกเขาได้ปรับเปลี่ยนตนเองตามการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมแล้ว เป็นพฤติกรรมของ “ชานนายุคใหม่” ที่มีความสัมพันธ์กับตลาด ทุน และรัฐอย่างใกล้ชิด พร้อมทั้งกลายเป็นผู้รู้โลกกว้างที่รู้จักผลิตสินค้าเพื่อตอบสนองต่อตลาดและผู้บริโภคที่หลากหลาย ในขณะเดียวกันก็สร้างองค์การเพื่อการต่อรอง รักษาวัฒนธรรมแบบพื้นถิ่นของตนไว้ ผสมผสานกับการเป็นชานนา นักเคลื่อนไหวต่อรองทางการเมือง ที่ทำให้ภาพของชานนาที่มีความคาบเกี่ยวกันระหว่างการเป็นผู้คิดเชิงกำไรและอรรถประโยชน์นิยม และการมีโลกทัศน์เศรษฐศาสตร์เชิงศีลธรรม สะท้อนให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของชานนาที่เกิดขึ้นในพื้นที่ชนบท ชานนาปัจจุบันไม่ได้อยู่ในลักษณะของ Peasant อีกต่อไป แต่พวกเขาได้ปรับตัวสู่ความเป็นสังคมชนบทลักษณะใหม่ (New Characteristic of Rural Society) ที่เปลี่ยนจากสังคมชานนาเป็นสังคมผู้ประกอบการ หรือเปลี่ยนชานนาจากการเป็นชาวนาไร ชานนาเป็น ผู้ประกอบการนั่นเอง (นุชนารถ สมควร, 2561, หน้า 961-963)

7. เศรษฐศาสตร์การเมืองของระบบสวัสดิการ

ประเด็นสำคัญของเศรษฐศาสตร์การเมืองของระบบสวัสดิการในประเทศไทย มีดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง สวัสดิการสำคัญต่าง ๆ มักเกิดขึ้นในช่วงที่ประเทศไทยมีการปกครองใน ระบอบประชาธิปไตย

ประการที่สอง สวัสดิการต่างๆ มีความยากง่ายในการเกิดขึ้นที่แตกต่างกัน สวัสดิการที่เกิดขึ้นได้ง่ายและมักเกิดขึ้นก่อน คือ สวัสดิการที่ช่วยเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจ เช่น การศึกษา การ ให้เงินทดแทนลูกจ้างที่ประสบอุบัติเหตุ เจ็บป่วย ทูพพลภาพ หรือตายจากการทำงาน

ประการที่สาม ประโยชน์จากสวัสดิการที่จะตกต่อกลุ่มต่างๆ จะมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ อำนาจต่อรองของกลุ่มนั้นในกระบวนการทางนโยบาย

ประการที่สี่ ประเทศไทยเน้นลงทุนด้านการศึกษามาก แต่มีหลักฐานจากผลการสอบของ ผู้เรียนในระดับต่างๆ ที่ชี้ว่าระบบการศึกษาของไทยมีคุณภาพต่ำลงมาอย่างต่อเนื่อง และยังคงมีความไม่เท่าเทียมกันในการศึกษาระดับอุดมศึกษา โดยผู้มีรายได้สูงได้ประโยชน์มากกว่าผู้มีรายได้น้อย

ประการที่ห้า เศรษฐศาสตร์การเมืองในการเพิ่มและลดรายจ่ายด้านสวัสดิการมีลักษณะ แตกต่างกันอย่างมากระหว่างการลดสิทธิประโยชน์ในสวัสดิการที่เกิดขึ้นแล้ว มักจะทำได้ยากกว่าการเพิ่มสิทธิประโยชน์หรือการเพิ่มสวัสดิการใหม่ๆ

ข้อเสนอแนะทางนโยบาย คือ ควรออกแบบสวัสดิการให้มีลักษณะที่เอื้อต่อการเพิ่มประสิทธิภาพทางเศรษฐกิจให้มากที่สุด ควรขยายฐานภาษี เพื่อลดการสร้างภาระทางภาษีในระดับสูงต่อคนบางกลุ่ม และควรสร้างความเป็นธรรมในสายตาของผู้เสียภาษีหรือผู้จ่ายเงินสมทบ

8. เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ

พระพุทธศาสนามองว่า เศรษฐกิจมีความสำคัญเป็นอย่างมาก การที่จะเข้าไปแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืนนั้นจึงจำเป็นต้องอาศัยปัจจัย หลายอย่าง ในการพิจารณาประกอบ เช่น แก๊งที่ระบบเศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง การส่งเสริมให้บุคคลในสังคมได้มีคุณธรรมคือ จริยธรรมและศีลธรรมควบคู่กันไป ส่งผลให้เกิดพัฒนาการใน 2 มิติคือภายนอกได้แก่วัตถุสิ่งของและภายในได้แก่จิตใจ สังคมจะบังเกิดความสันติสุขอย่างแท้จริงหากดำเนินนโยบายเชิงรุกด้วยหลัก 5 ประการ คือ (พระมหาพรหมชา ธรรมหาโส, 2554, หน้า 24-25)

- 8.1 แก้ปัญหาพื้นฐานที่ต้นเหตุคือความยากจน
- 8.2 สร้างเครือข่ายบริหารประเทศ
- 8.3 สร้างศรัทธาและความเชื่อมั่นให้กับประชาชน
- 8.4 สร้างความเข้มแข็งให้ผู้ปกครอง
- 8.5 ส่งเสริมและสนับสนุนคนดี

สรุปผลการวิจัย

ในขณะที่วิชาเศรษฐศาสตร์มีแนวความคิดหลัก คือ 1) แนวความคิดเกี่ยวกับการแบ่งงานกันทำเพื่อให้เกิดทักษะและประสิทธิภาพการผลิต 2) แนวความคิดเกี่ยวกับความได้เปรียบเชิงเปรียบเทียบเพื่อบรรณาให้ผู้ผลิตได้เปรียบการได้เปรียบของผู้ผลิตเชิงเปรียบเทียบ จะช่วยลดต้นทุนในการผลิตให้ต่ำ เพื่อให้สามารถแข่งขันในตลาดได้ดีขึ้นเศรษฐศาสตร์ทางการเมืองของประเทศไทยจะก้าวข้ามกับดักรายได้ปานกลางด้วยการยกระดับเทคโนโลยี เพราะมีความเชื่อว่า ถ้าเทคโนโลยีดีขึ้น ผลผลิตการผลิตจะสูงขึ้น รายได้ก็จะสูงขึ้น และความเป็นอยู่ก็จะดีขึ้นตามซึ่งไม่เป็นความจริงทั้งหมดเพราะยังมีปัจจัยประเภทอย่างอื่น อีกมาก ซึ่งแนวคิดเศรษฐศาสตร์การเมืองมีส่วนช่วยให้สังคมไทยตระหนักว่ามีการเอารัดเอาเปรียบ และความแตกต่างอย่างมากในรายได้และทรัพย์สินในประเทศไทย ปัจจุบันเศรษฐศาสตร์การเมืองอธิบายความเหลื่อมล้ำและไม่เป็นธรรมทางสังคมภายใต้เงื่อนไขทางเศรษฐกิจและการเมืองในยุคปัจจุบัน เครื่องมือ ในการวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมืองประกอบไปด้วย 4 มิติ ได้แก่ มิติของการวิเคราะห์แบบองค์รวม มิติในเชิงประวัติศาสตร์ มิติในเชิงความขัดแย้ง และมิติด้านการวิพากษ์ ปัจจุบันอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของไทยชะลอตัวลงอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นต้องศึกษาถึงความยั่งยืนและความสุขทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ประกอบด้วยแนวทางที่กล่าวมาทั้งหมด อาจมีส่วนช่วยในการหาทางออกและลดปัญหาความขัดแย้งทางเศรษฐกิจและสังคม และใช้แนวคิดทางเศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธเข้ามาประกอบกันด้วย

เอกสารอ้างอิง

- จตุรภัทร จันท์ทิพย์. (2559). เศรษฐกิจหมู่บ้านไทยในอดีตและการเป็นสมัยใหม่กับแนวคิดชุมชน โดย ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. *วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตหาดใหญ่*, 8(1), 265-287.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. (2556). เศรษฐศาสตร์การเมืองจากอดีตสู่อนาคต. *วารสารเศรษฐศาสตร์การเมือง*, 1, 1-8.
- ไชยรัตน์ เจริญสินโอฬาร. (2557). *รัฐศาสตร์แนววิพากษ์*. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ณัฐดนัย แก้วโพนงาม. (2562). *เศรษฐศาสตร์การเมืองในบริบทสังคมไทยภายใต้สภาวะความขัดแย้งในจังหวัดชัยภูมิ*.
ชัยภูมิ : มหาวิทยาลัยราชภัฏชัยภูมิ.
- นุชนารถ สมควร. (2561). *เกษตรกรผู้ประกอบการ : กรอบการวิเคราะห์เชิงเศรษฐศาสตร์การเมือง*.
วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
เข้าถึงจาก <https://hs.kku.ac.th/ichuso/2018/ICHUSO-170.pdf>. (สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2563).
- นุชประภา โมกข์ศาสตร์. (2561). *การวิเคราะห์แบบเศรษฐศาสตร์การเมือง*.
เข้าถึงจาก <http://www.Prachatai.com>. (สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2563).

พระมหาพรหมชา ฐมมหาโส. (2554). *เศรษฐศาสตร์การเมืองเชิงพุทธ : การจัดการความขัดแย้งผ่านมิติการพัฒนาสังคม และเศรษฐกิจ*. พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

รัชฎากร วินิจกุล. (2557). *เศรษฐศาสตร์การเมือง : การพัฒนานโยบายสาธารณะเชิงบูรณาการ. การประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร ครั้งที่ 3, 204-205.*

ชัยรัฐมัย ธรรมบุษดี. (2562). *เศรษฐศาสตร์การเมือง ความเหลื่อมล้ำ และไม่เป็นธรรมทางสังคม*. เข้าถึงจาก : thaiciveducation.org.html. (สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2563).

สมคิด พุทธศรี และภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์. (2562). *เศรษฐศาสตร์การเมืองไทยในกระแสเศรษฐศาสตร์การเมืองโลก*. เข้าถึงจาก <https://www.the101.world/thai-political-economy-thanee-interview/>. (สืบค้นเมื่อ 1 มกราคม 2563).

อภิชัย พันธเสน. (2560). *ทำไมเศรษฐศาสตร์จึงต้องเป็นเศรษฐศาสตร์การเมือง*. กรุงเทพฯ: บริษัทเกล็ดไทย จำกัด.

 RCIM
GRADUATE SCHOOL

เปิดรับสมัครนักศึกษา
ปริญญาโทและปริญญาเอก

M.B.A. D.B.A.
M.P.A. D.P.A.
M.Ed. Ph.D.

(Educational Administration Innovation)

 092-442-8000

 สมัครออนไลน์ได้ที่ <https://www.rcim.in.th/>